

Utgreiing om felles interkommunalt forsøplingstilsyn i Sogn

EIT FORPROSJEKT UTFØRT AV SIMAS IKS
PÅ VEGNE AV EIGARKOMMUNANE

17. FEBRUAR 2026

Samandrag

Denne utgreiinga er basert på vedtak i SIMAS IKS sitt representantskap, og vurderer etablering av eit felles interkommunalt tilsyn for forsøpling og ulovleg avfallshandtering i Sogn. Dette er eit kunnskapsgrunnlag som kan utfylle utgreiingsjobben som Sogn KO gjer på eit mogeleg vertskommunesamarbeid om ureining, miljø og tilsyn av private avløp.

Kartlegginga viser at dagens forsøplingstilsyn er fragmentert, i hovudsak reaktivt og prega av låg kapasitet, kompetanse, mangelfulle rutinar og utfordringar knytt til habilitet og nærleik til tilsynsobjekt.

Erfaringar frå andre regionar viser at interkommunalt samarbeid gir betre kvalitet, meir føreseieleg praksis og effektiv ressursutnytting. På grunnlag av juridiske vurderingar og organisatoriske omsyn vert vertskommunemodellen etter kommunelova kapittel 20 tilrådd.

Dersom tilsynet skal vere eit reint forsøplingstilsyn vert ressursbruken estimert til å trenge ca. 2–3 årsverk. Sogn KO utgreier parallelt grunnlag for eit felles tilsyn for private avløp i Sogn. Eit kombinert tilsyn for forsøpling og private avløpsanlegg vil trenge ca. 4–5 årsverk ut frå tal forsøplingssaker og omfang av private avløpsanlegg i kommunane. Eit felles tilsyn kan delvis finansierast gjennom sjølvkost (avløpstilsynet) og vil gje betydelege miljømessige og administrative gevinstar, samt sikre lik sakshandsamingspraksis mellom kommunane.

Det vert tilrådd å etablere eit felles miljøtilsyn for Sogn for private avløpsanlegg og forsøplingssaker organisert som eit vertskommunesamarbeid.

1. INNLEIING OG BAKGRUNN.....	3
1.1. <i>Føremål med forprosjektet.....</i>	3
1.2. <i>Lovgrunnlaget for tilsyn med avfallshandtering, ureining og forsøpling .....</i>	3
1.3. <i>Fordeling og utøving av myndighet i ureinings- og forsøplingssaker .....</i>	6
1.4. <i>Ulike former for interkommunale samarbeid .....</i>	8
2. KARTLEGGING AV DAGENS SITUASJON I SOGN	9
2.1. <i>Metode for datainnsamling.....</i>	9
2.2. <i>Omfang av saker om forsøpling og ulovleg avfallshandtering i kommunane .....</i>	10
2.3. <i>Noverande forvaltningspraksis i forsøplingssaker .....</i>	11
Rutinar og malar for forsøplingstilsyn.....	11
2.4. <i>Status interkommunalt samarbeid i Sogn .....</i>	12
Sogn brann og redning IKS (SBR IKS)	12
Sogn interkommunale avfallsselskap (SIMAS IKS)	13
Samarbeid mellom kommunane og IKS om forsøpling i dag?	14
3. ERFARINGAR MED FELLES TILSYN I ANDRE REGIONAR	14
3.1. <i>BIR.....</i>	14
3.2. <i>RIR.....</i>	15
3.3. <i>KAV HALLINGDAL.....</i>	16
4. FORSLAG TIL ORGANISERING AV NYTT FELLESTILSYN	17
4.1. <i>Organisasjonsmodell.....</i>	17
5. FINANSIERING OG RESSURSBEHOV.....	19
5.1. <i>Behov for bemanning.....</i>	19
5.2. <i>Finansieringsmodell .....</i>	20
6. Vurdering av gevinstar ved felles tilsyn.....	21
6.1. <i>Miljømessige gevinstar.....</i>	21
6.2. <i>Økonomiske og administrative gevinstar .....</i>	22
7. KONKLUSJON OG TILRÅDING.....	23
REFERANSAR	23

1. INNLEIING OG BAKGRUNN

1.1. FØREMÅL MED FORPROSJEKTET

Dei sju kommunane i Indre Sogn, Lærdal, Årdal, Aurland, Luster, Sogndal, Vik og Høyanger gjekk i 1994 saman om å etablere det interkommunale avfallsselskapet SIMAS IKS. SIMAS IKS har delegert ansvar for dei lovpålagte oppgåvene til kommunane knytt til innsamling og handtering av hushaldningsavfall og hushaldingsliknande kommunalt næringsavfall.

Kommunane er også lokal ureiningsmyndigheit for forsøpling og ulovleg avfallshandtering og har både tilsyns- og forvaltingsansvaret gitt i ureiningslova §48 til å førebyggje og avdekke brot på ureiningslova §§ 7, 28, 35 og 37. Å gje rettleiing/støtte til kommunane eller å arbeide med forsøpling og ulovleg avfallshandtering ligg i dag utanfor primærføremålet til SIMAS IKS og det delegerte ansvaret som IKSet har fått av eigarkommunane. Men, selskapsavtalen til IKSet¹ §4.4 legg opp til at selskapet skal: *vera ein samfunnsaktør og pådrivar for å utvikle framtidretta og miljømessige løysingar for handtering av avfall. Selskapet skal også vera ein pådrivar og aktør i overgangen til sirkulær økonomi i eigarkommunane.* I gjeldande strategiplan *Ressursar på rett veg (2022-2025)*, er eit av dei strategiske tiltaka: *i lag med eigarkommunane arbeide for å redusere forsøpling.*

Styret og administrasjonen i selskapet ynskjer å sjå på korleis SIMAS IKS kan bidra til:

- 1) å få meir avfall frå private innbyggjarar og næringslivet inn til lovleg avfallshandtering i dei etablerte renovasjonsløysingane vi har i regionen for å gjenvinne meir av materialar og energi frå avfallet
- 2) styrke tilsynet med og redusere forsøpling og ulovleg avfallshandtering i kommunane.

På representantskapsmøtet i SIMAS IKS 25.10.24 vart det vedteke å sende ein søknad om skjønsmidlar til Statsforvaltaren i Vestland for å kartleggje og greie ut moglegheit for eit interkommunalt samarbeid om forsøplingstilsyn. Søknaden om forprosjekt vart koordinert med leiar for Sogn KO før innsending. Forprosjektet skal omfatte vurdering av økonomiske og miljømessige gevinstar ved eit interkommunalt samarbeid innan tilsyn av forsøpling og ulovleg avfallshandtering og korleis dette tilsynet kan organiserast og finansierast. Søknaden vart formelt sendt inn av Lærdal kommune på vegne av eigarkommunane til SIMAS IKS hausten 2024 og vart innvilga med 300 000 kr i støtte frå Statsforvaltaren i Vestland.

1.2. LOVGRUNNLAGET FOR TILSYN MED AVFALLSHANDTERING, UREINING OG FORSØPLING

Det er eit generelt og allment forbod for alle innbyggjarar, grunneigarar, private og offentlege aktørar om ikkje å ureine eller forsøple miljø og natur. Forbodet mot å unngå ureining er gitt i ureiningslova §7²:

---

¹ [Selskapsavtalen til SIMAS IKS](#)

² https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-03-13-6/KAPITTEL_2#§7

«Ingen må ha, gjøre eller sette i verk noe som kan medføre fare for forurensning uten at det er lovlig etter §§ 8 eller 9, eller tillatt etter vedtak i medhold av § 11».

«Når det er fare for forurensning i strid med loven, eller vedtak i medhold av loven skal den ansvarlige for forurensning sørge for tiltak for å hindre at den inntre. Har forurensningen inntrådt skal han sørge for tiltak for å stanse, fjerne eller begrense virkningen av den. Den ansvarlige plikter også å treffe tiltak for å avbøte skader og ulemper som følge av forurensningen eller av tiltakene for å motvirke den. Plikten etter dette ledd gjelder tiltak som står i et rimelig forhold til de skader og ulemper som skal unngås».

«Bestemmelsen i annet ledd gjelder også forurensning som er tillatt etter § 11 dersom det er åpenbart at vedtaket kan omgjøres etter § 18 første ledd nummer 1 eller 2. Tilsvarende gjelder dersom det av samme grunner er åpenbart at det etter § 9 tredje ledd kan gjøres unntak fra forskrift som tillater forurensning».

«Forurensningsmyndigheten kan pålegge den ansvarlige å treffe tiltak etter annet ledd første til tredje punktum innen en nærmere angitt frist».

Vanleg ureining frå fiske, jordbruk og skogbruk, boligar, hytter, kontor, næringsverksemd og midlertidig anleggsverksemd er tillate etter ureiningslova §8, jf. §7, dersom ikkje nasjonale eller lokale forskrifter heimla i ureiningslova §9 seier noko anna.

Det generelle forbodet mot forsøpling er gitt i ureiningslova §28³:

«Ingen må tømme, etterlate, oppbevare eller transportere avfall slik at det kan virke skjæmmende eller være til skade eller ulempe for miljøet».

«Første ledd er ikke til hinder for at avfall blir tatt hånd om på opplagsplass eller i behandlingsanlegg med tillatelse etter §29 eller for at avfall blir levert dit».

«Den som har overtrådt forbudet i første ledd, skal sørge for nødvendig opprydding».

Kommunane har den lokale ureiningsmynda og skal i følgje ureiningslova §48⁴ føre tilsyn med at innbyggjarar, grunneigarar og næringsdrivande følgjer desse reglane og ikkje ureinar eller forsøplar miljøet:

«Forurensningsmyndigheten skal føre tilsyn med den alminnelige forurensningssituasjon og med forurensninger fra de enkelte kilder. Forurensningsmyndigheten skal også føre tilsyn med håndteringen av avfall».

---

³ https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-03-13-6/KAPITTEL_5#§28

⁴ <https://lovdata.no/lov/1981-03-13-6/§48>

«Forurensningsmyndigheten skal gjennom råd, veiledning og opplysning arbeide for å motvirke forurensninger og avfallsproblemer og se til at reglene i loven og vedtak i medhold av loven blir fulgt».

Kommunane kan lage egne forskrifter om gebyr for sakshandsaming og tilsyn etter ureiningsregelverket. Dette er det berre Høyanger kommune som har innført av sognekommunane tilbake i 2024⁵. Luster har ikkje gebyrforskrift for tilsyn med ureining og forsøpling, men har ei forskrift om gebyr for sakshandsaming og kontroll av private avløpsanlegg frå 2023⁶. Begge desse kan brukast som inspirasjon for å utvikle egne gebyrforskrifter for eit felles forsøplingstilsyn i Sogn.

Dersom ureining eller forsøpling har skjedd i ein kommune, kan kommunen krevje opprydding i avfall eller at ein aktør/grunneigar må betale for opprydding i forsøpling. Lovheimlar for slik myndigheitsutøving er gitt i ureiningslova §37⁷ (pålegg om å rydde opp i avfall o.l eller betale for opprydding):

«Kommunen kan gi pålegg om at den som har etterlatt, tømt eller oppbevart avfall i strid med §28, skal fjerne det, rydde opp innen en viss frist, eller at han skal dekke rimelige utgifter som noen har hatt til fjerning eller opprydding. Slikt pålegg kan også gis overfor den som har overtrådt §35 første eller tredje ledd dersom dette har ført til at avfallet er blitt spredd».

«Forurensningsmyndigheten kan også gi pålegg om opprydding og fjerning til den som var eier av motorkjøretøy, skip, fly eller annen liknende større gjenstand, da det ble etterlatt i strid med §28 eller som er eier når pålegget gis».

«Har noen bedt kommunen gi pålegg om opprydding eller betaling av utgifter etter første eller annet ledd, er avgjørelsen enkeltvedtak også om pålegg ikke blir gitt».

Dersom kommunen sine pålegg om å rydde opp i ureining eller forsøpling ikkje vert fylgt opp av den ansvarlege, kan kommunen sende varsel om tvangsmulkt med frist for opprydding og dersom ikkje fristen vert overhalden sende vedtak om tvangsmulkt med ny frist for gjennomføring av tiltak, med heimel i ureiningslova §73⁸.

Kommunen har også myndigheit og plikter rundt forsøpling som er heimla i anna regelverk enn ureiningslova. Kommunen kan bruke **plan- og bygningslova** (PBL) for å fylgje opp ulovleg avfallshandtering ved bygging, riving og rehabilitering av bygg. Plan- og bygningslova kap. 32⁹ har ei rekke ulike heimlar for handheving og sanksjonsmoglegheiter som kan brukast ved regelbrot.

Etter **hamne- og farvatnslova** §17 kan kommunen gje pålegg om fjerning av fartøy eller andre gjenstandar i kommunen sitt sjøområde som er til fare eller ulempe for bruk av farvatnet eller hamner.

⁵ <https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/2024-02-15-322>

⁶ <https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/2023-12-14-2325>

⁷ https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-03-13-6/KAPITTEL_5#§37

⁸ https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-03-13-6/KAPITTEL_9#§73

⁹ https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-06-27-71/KAPITTEL_5-1#KAPITTEL_5-1

Kommunen kan også ha lokale **renovasjonsforskrifter**, som kan ileggje abonnentar tilleggsgebyr for å dekkje meirkostnader ved brot på abonnenten sine pliktar ved feil sortering eller overfylte behaldarar som fører til forsøpling. I Sogn har SIMAS IKS utarbeidd ei felles renovasjonsforskrift¹⁰ som er vedteken av og gjeld for dei sju eigarkommunane. I renovasjons- og slamforskrift for SIMAS IKS §22 og §23 har kommunane overført si sanksjonsmynde i forsøplingsaker som stammar frå den kommunale renovasjonen til SIMAS IKS, så langt ureiningslova tillèt dette.

Det er eit generelt forbod i Noreg om opa brenning av avfall og/eller brenning av avfall i småomnar. Men, her har kommunane eit høve til å lage lokale forskrifter som opnar opp og tillèt at enkelte avfallstypar likevel kan brennast på opne bål eller i småomnar (t.d. reint trevirke i vedomn, kvist frå landbruk, aviser). Kommunen skal føre tilsyn og har sanksjonsmynde ved rådmann/kommunedirektør eller den han vidaredelegerer denne mynda til, for å handheve dei lokale forskriftene. Det er laga slike lokale brannforskrifter for kommunane Luster, Sogndal og Vik, medan kommunane Årdal, Lærdal, Aurland og Høyanger ikkje har slik forskrift.

Kommunane har også høve til å vedta lokale politivedtekter med heimel i politilova som også har paragrafar om å hindre forsøpling og tilgrising av offentleg stadar og rydding/fjerning av avfall ved kiosksal og arrangement i kommunane. Slike politivedtekter er vedtekne av Aurland (2023), Høyanger (1996), Lærdal (1966), Sogndal (2024), Vik (2019) og Årdal (2000). Den einaste kommunen i Sogn som ikkje har eigne politivedtekter er Luster kommune (Kjelde: Lovdata.no).

1.3. FORDELING OG UTØVING AV MYNDIGHEIT I UREININGS- OG FORSØPLINGSSAKER

I Noreg er myndigheitsansvaret for ureining og forsøplingsaker eller «ureiningsmyndigheit» delt inn i eit nasjonalt, regionalt og lokalt myndigheitsnivå, mellom Miljødirektoratet (Mdir), Statsforvaltaren (SF) og kommunane.

Miljødirektoratet er nasjonal ureiningsstyresmakt og har det overordna ansvaret for å gjennomføre miljøpolitikk og miljøregelverket i Noreg. Dei har instruksjons- og rettleiingsmynde ovanfor Statsforvaltaren og kommunane. Dei lagar nasjonale rettleiarar, gjev tolkingar av regelverket og fører direkte tilsyn med dei største industriverksemdene som har utsleppsløyve etter ureiningslova §11 (t.d. Hydro sine smelteverk i Årdal og Høyanger).

Statsforvaltaren er regional ureiningsstyresmakt, som skal rettleie og føre tilsyn med at kommunane utfører pliktene sine på området. Dei er klageinstans for vedtak fatta av kommunen etter ureiningslova. Dei har også direkte tilsynsmyndigheit mot ein del mellomstore verksemdar der aktiviteten og ureining vert regulert direkte av forskrifter eller har utsleppsløyve etter ureiningslova § 11 (t.d. pukkverk, kommunale deponi, SIMAS IKS).

Kommunane er lokal ureiningsstyresmakt, og har det primære ansvaret for og plikt til å føre tilsyn med at lovar og forskrifter om ureining, forsøpling, ulovleg avfallshandtering vert overhaldne. Myndigheita til kommunane i forsøplingsaker er gitt av ureiningslova, i rundskriv T-

---

¹⁰<https://static1.squarespace.com/static/59a7f6b637c5812192fb6d35/t/66ffe96efa93760117acdcca/1728047471214/forskrift+2024+simas.pdf>

5/98¹¹ og den nye *Forskrift om kommunens myndighet etter forurensningsloven*¹² som trede i kraft 01.01.2025.

Omgrepet «å føre tilsyn» med ureining og avfall er gitt i ureiningslova kap. 7, jf. §48 og er ei myndigheitsutøving og krev ein omfattande forvaltingsprosess. Kommunen som ureiningsmynde *skal* drive tilsyn med alminneleg ureiningssituasjon, forsøpling, private avløpsanlegg mm. Dette inneberer ei risikobasert planlegging av tilsynet (kor stor er miljøskaden, kor stort omfang/hyppegheit mm), gjere skrivebords- eller fysiske kontrollar i felt for å observere og dokumentere ulovleg avfallspraksis og forsøpling, til å gjere juridiske vurderingar om regelverket er brote, og drive sakshandsaming med førebuing av vedtak, rettleiing og førehandsvarsel om pålegg, samt vidare myndigheitsutøving og sanksjonering (tvangsmulkt), i tillegg til etterkontroll, rapportering og arkivering.

Det er ikkje tydelege krav eller forventningar frå overordna myndighet (Statsforvaltar og Milljødirektoratet) til kva *omfang* eit forsøplingstilsyn kommunane skal ha, med t.d. krav om faste tilsynsintervall. Men, Statsforvaltaren forventar at kommunen har eit system for å fange opp og fylgje opp uønskt og ulovleg ureining og forsøpling. Dette gjeld både risikovurderingar/risikobasert plan for forsøplingstilsyn, men også eit system for å fylgje opp aktivitetsplikta som fylgjer ved meldingar om ulovleg avfallshandtering, forsøpling og avfallsbrenning som kjem inn til kommunen. Alle meldingar om forsøpling/ulovleg avfallshandtering som kjem inn skal kommunen ta stilling til og fylgje opp. Plikta kommunane har til å handle er forankra i ureiningslova §§7, 48, medan plikta til å sakshandsame meldinga er heimla i forvaltingslova §§11,17. Dersom kommunen får inn melding om forsøpling, avfallsdumping frå ein nabo eller annan part, som ikkje vert teken omsyn til korkje med handling/sakshandsaming så bryt kommunen både ureiningslova og forvaltingslova. Dersom kommunen fylgjer opp meldinga med undersøking/tilsyn, vert enten vert saka fylgt opp med varsel om pålegg, krav til opprydding mm. til den som har ureina eller så finn kommunen ikkje trong for vidare oppfylgging og lukker saka. Begge desse utfalla er å rekne som eit enkeltvedtak etter forvaltingslova §2 og kan påklagast av partane i saka.

Kommunane sitt høve til å delegere myndigheitsansvar og tilsyn etter ureiningslova er strengare avgrensa enn t.d. bygg- og branntilsyn. Tilsynsparafrafen i ureiningslova §48 gir ikkje direkte høve til å delegere myndigheitsoppgåva «å føre tilsyn» til andre instansar slik som t.d. brann og eksplosjonslova gjer i sin §9, tredje ledd: *To eller flere kommuner kan avtale å ha felles brannvesen eller felles ledelse av brannvesenet. Kommunen kan gjennom avtale overlate brannvesenets oppgaver og ledelse helt eller delvis til en annen kommune, virksomhet e.l. Kommunen må i slike tilfeller etablere ordninger som sikrer at all myndighetsutøvelse etter loven skjer under kommunens formelle ansvar.*

Men, i administrative bestemmelsar i ureiningslova §83 (*delegasjon av myndighet lagt til kommunen eller fylkeskommunen*) finn vi: «*Kommuneloven gjelder for kommunens og fylkeskommunens delegasjonsadgang. Når særlige hensyn taler for det, kan kommunestyret og fylkestinget delegere myndighet til å treffe enkeltvedtak til henholdsvis kommunale/interkommunale og fylkeskommunale/interfylkeskommunale selskaper*».

¹¹ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/t-598-kommunens-myndighet/id108212/>

¹² <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2024-12-20-3400>

I eit skriv utarbeidd av Hold Norge Rent, Handelens miljøfond og KS og kvalitetsikra av advokatbyrået Berngaard¹³ vert det særleg utgreidd korleis renovasjonsselskap og kommunen kan samarbeide om forsøplingssaker. I dette skrivet går det fram at kommunen har høve til å delegere myndigheit til eit renovasjonsselskap etter ureiningslova §83. Dette krev at delegasjonen er grunngeven i «særlege omsyn», noko som dette skrivet meiner er oppfylt dersom selskapet sikrar betre spesialisert kompetanse, meir effektiv ressursbruk eller likare behandling av innbyggjarane i kommunane. I følgje skrivet er det best om delegeringa omfattar både myndigheit til å gje pålegg om opprydding og retten til å ileggje tvangsmulkt. Dersom eit enkeltvedtak etter ureiningslova vert gjort av eit IKS, så er det klageinstansen til IKSet som skal vurdere klaga først, før den vert sendt til Statsforvaltaren for endeleg avgjerd.

Kva som er godteke av *særlege hensyn* etter ureiningslova §83 er ein ting, men kva som er hensiktsmessig grunna andre kommunale oppgåver og sakshandsaming og forhold til eventuelle habilitetsspørsmål som kan dukke opp. «Bukken og havresekken» forhold kan oppstå, dersom eit renovasjonsselskap som har økonomisk vinning av at avfall vert rett handtert gjennom sine renovasjonsløyisingar også er den som har mynde til å krevje opprydding/innlevering av avfall og ileggje kundar tvangsmulkt for å ikkje bruke lovlege renovasjonsløyisingar.

Vegleiaren¹³ til Hold Norge Rent anbefaler fire samarbeidsmodellar mellom kommunar og renovasjonsselskap: informasjonsutveksling, sekretariatsstøtte, full delegering av mynde eller bruk av ein vertskommune som samarbeider med renovasjonsselskapet. Ved direkte delegasjon til eit renovasjonsselskap er det eit strengt krav om å etablere «vassfaste skott» mellom rolla som kontrollør og rolla som kommersiell tenesteytar for å hindre inhabilitet. Kommunen må også uansett behalde den overordna styringa gjennom instruksar, styring av selskapet, tydelege og alternative klagerutinar. Vi vil diskutere fordelar og ulemper med dei ulike samarbeidsmodellane opp mot kvarandre i kap. 5.

1.4. ULIKE FORMER FOR INTERKOMMUNALE SAMARBEID

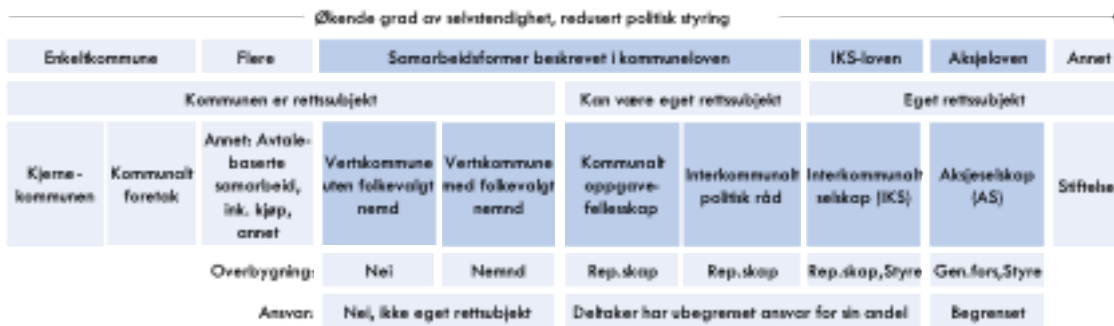
I følgje kommunelova § 17-1 første ledd kan kommunane velje å utføre felles oppgåver gjennom eit interkommunalt samarbeid (KD, 2018). Interkommunalt samarbeid kan vere eit naudsynt verktøy når kommunane skal handtere stadig meir komplekse lovpålagde oppgåver og sikre tilstrekkeleg fagkompetanse. Valet av samarbeidsform må styrast av kva slags oppgåver som skal løysast, særleg er det viktig å skilje mellom oppgåver der kommunen yter ei teneste ovanfor sine innbyggjarar og der kommunen utøver offentleg myndigheit og gjer enkeltvedtak med heimel i lov.

Det vart gjort endringar i kommunelova tilbake i 2018 med verknad frå 2019, som er styrande for kva organisering det interkommunale samarbeidet kan ha. Dei samarbeidsmodellane som kan nyttast av kommunane er: Interkommunalt politisk råd (IPR) heimla i kommunelova §18-1, kommunalt oppgåvefellesskap (KO) heimla i kommunelova § 19-1, vertskommunesamarbeid (VK) etter kommunelova kap. 20 eller interkommunalt selskap (IKS) heimla i IKS-lova.

Oslo Economics har på vegne av Kommunal- og distriktsdepartementet kartlagt interkommunalt samarbeid i Noreg (Oslo Economics, 2022). Dei har samanlikna dei ulike samarbeida etter grad av sjølvstende, grad av politisk styring mm. (sjå figur 1).

---

¹³ [Forsøplingssaker - samarbeid mellom kommune og renovasjonsselskap](#)

Figur 1: Viser alternative kommunale organisasjonsformer (Oslo Economics, 2022).

Den interkommunale samarbeidsforma som vert mest brukt ved utøving av myndighetsoppgåver er vertskommunesamarbeid¹⁴. Denne samarbeidsforma er underlagt vanleg linjestyring i vertskommunen og politisk styring både i vertskommunen og i dei samarbeidande kommunane gjennom eigne delegeringsvedtak av myndigheit, samarbeidsavtalar og kommunal klagenemnd for klagesaker knytt til sine eigne innbyggjarar.

Uavhengig av kva samarbeidsform som vert valt, er kommunane alltid *ansvarleg* ovanfor innbyggjarane sine om å overhalde alle lovkrav og løyse oppgåver lagt til kommunen. Kommunen kan ikkje delegere vekk ansvaret sitt.

2. KARTLEGGING AV DAGENS SITUASJON I SOGN

2.1. METODE FOR DATAINNSAMLING

I forprosjektet har SIMAS IKS brukt interne ressursar på å innhente erfaringar og praksis rundt forsøplingssaker og tilsyn frå dei 7 eigarkommunane. Det har vore halde innleiande informasjonsmøte om prosjektet med kommunane 12.juni 2025, der alle kommunane deltok med unnateke av Lærdal kommune som meldte forfall. Det har vore eit eige møte med Sogn Brann og Redning 13.11.25. Det har blitt sendt ut eit enkelt spørreskjema med 10 spørsmål utarbeidd i FORMS (vedlegg 1), om forsøplingssaker og praksis i kommunane, som alle kommunane svarde på. I tillegg til spørreskjema, vart det også halde eigne samtalar/intervju med ein eller fleire deltakarar/sakshandsamarar frå dei ulike kommunane, og det vart skreve referat/notat frå desse møta. Det vart gjennomført eit fagdag om forsøpling for kommunane 29.januar 2026, der delar av rapporten vart lagt fram. Rapportutkastet har også blitt sendt på gjennomlesing til kommunane.

Ei oppsummering av kvalitative og kvantitative data som er innhenta er gitt i tabell 1. Der det har kome fram ulik informasjon om tal saker og ressursbruk, viser vi dette med eit spenn i talgrunnlaget i tabell 1.

¹⁴ [Oslo Economics rapport nr. 2022/98](#)

2.2. OMFANG AV SAKER OM FORSØPLING OG ULOVLEG AVFALLSHANDTERING I KOMMUNANE

Kartlegginga som er gjort for dei sju eigarkommunane viser at omfanget av innmeldte saker (varsel og tips frå innbyggjarar), tilsyn/synfaringar og utsending av pålegg om opprydding og varsel eller vedtak om tvangsmulkt er relativt lite i kvar kommune (sjå tabell 1). Dei kommunane som har mest forsøplingsaker pr. år er kommunane Sogndal og Luster.

Det kjem fram i våre møter med kommunane at dei også oppdagar ein del forsøplingsaker i samband med andre synfaringar i kommunen. Dei fleste meldingar inn til kommunane om forsøpling er om ulovleg brenning av avfall, særleg landbruksplast eller anna brenning på landbrukseigedomar og bilvrak. Her har kommunane høve til å lage eigne lokale brannforskrifter som kan førebyggje uklarheit rundt kva som er lov å brenne i hagar eller på gardsbruk. Årdal og Aurland melder om saker rundt ulovleg brenning, har *ikkje* ei eiga lokal brannforskrift.

Tabell 1: Oppsummering av svar innhenta frå kommunane om forsøplingsaker og tilsyn

Kommune	Ansvar	Personressurs	Saks-system	Skriftlege rutinar?	Meldingar pr. år	Tal tilsyn pr. år	Vedtak/tvangsmulkt (5 år)	Typisk avfall
Årdal	Teknisk/klima og miljørådgjevar	0,25	ACOS	Under utarbeiding, inneheld ROS	0-10	0	0	Hageavfall, ulovlege fyllingar, båt* og forsøpling i landbruket, brenning landbruksplast, mikroplast, bilvrak
Luster	Miljøvern-rådgjevar	1	ACOS	Ja	20	20-30	20 krav om opprydding, 1 tvangsmulkt	Bilvrak, villfyllingar, landbruksplast
Sogndal	Landbruk og miljø	2	Elements Next	Ja	ca 20	ca 20	16 avslutta, 4 pågåande	Ulovleg brenning, bilvrak, hageavfall, byggemateriell, oljesøl
Vik	Plan/teknisk/landbruk	0,4	ACOS	Ja, flytskjema for handtering	3-7	2-6	9 vedtak	Villfyllingar, forsøpling, bilvrak (camp.vogner), landbruksplast, hageavfall, byggavfall, bålrensing
Høyanger	Teknisk/ Plan og areal	0-1	ACOS	Nei	Få	2	0	Bilvrak, forsøpling
Lærdal	Byggesak	0,05	ACOS	Nei	2-3	Få	3	Forsøpling gardsbruk, bilvrak
Aurland	Byggesak	0,5	ACOS	Nei	< 5	1-2	< 5	Ulovleg brenning*, landbruksplast

*Har ikkje lokal brannforskrift (sjå kap.1.2)

I følgje vår kartlegging er det lite personalressursar kvar kommune har til rådvelde på saksfeltet. Til saman har kommunane rundt 4 stillingar til rådvelde for å handtere forsøplingsaker og tilsyn. Dette samsvarar greitt med ei kartlegging Sogn KO nyleg har gjort om ressursbruk ved ulike saksfelt i fem av sognekommunane (Sogn KO, 2025). På saksfeltet miljø, ureining, klima og naturforvaltning angjev dei ressursbruken i sognekommunane totalt til 5,5 stillingar, og då er

Aurland og Høyanger ikkje med i deira tal, samt at stillingsheimlane også jobbar med eit breiare saksfelt.

Ut frå tabell 1 ser det ut til at kommunane har eit reaktiv praksis, sidan tal meldingar og tal tilsyn/vedtak stort sett fylgjer kvarandre åt (sjå tabell 1). Det vil seie at kommunane prioriterer å fylgje opp *aktivitetsplikta* si etter ureiningslova og forvaltingslova når det kjem inn melding/klage om forsøpling,. Det ser ikkje ut til at sognekommunane pr. i dag klarar å drive eit risikobasert eller *proaktivt tilsyn* som kan *førebyggje* forsøpling og ulovleg avfallshandtering. Så det *faktiske* omfanget av forsøpling og ulovleg avfallshandtering i kommunane er truleg større enn kva som går fram av tabell 1.

2.3. NOVERANDE FORVALTNINGSPRAKSIS I FORSØPLINGSSAKER

I frå datamaterialet vårt kjem det fram at kommunane tykkjer forsøplingssaker er særleg utfordrande for kommunane å ta tak i grunna samansette problemstillingar. Det er mange omsyn å ta, mange av sakene gjeld bønder/næringsdrivande som får negativ merksemd, saka kan omfatte sosiale forhold mm. Habilitetsvurderingar eller tilstrekkeleg **avstand til** tilsynsobjekta – dette med at å kjenne godt og bu i same grend som aktørar og grunneigarar som får auka kostnader av kommunal myndigheitsutøving kan føre til at kommunane vel ein bevisst eller ubevisst låg profil på tilsynsaktivitet og myndigheitsutøvinga si. Det er også ei fragmentert organisering der same sakshandsamar som jobbar med forsøpling har ansvar for mange andre saksfelt. Kommunane trekk også fram behov for å profesjonaliserer oppgåvene betre ved å samarbeide om felles malar, verktøy og skriftlege rutinar for tilsynsarbeidet som sikrar at arbeidet vert utført slik regelverket tilseier og i tråd med viktige forvaltningsmessige prinsipp som sikrar rettsvernet for tilsynsobjektet.

Dokumentet «Plan i Sogn – kartlegging av fakta» (Sogn KO, 2025) har som hovudbodskap at dagens organisering av plan- og miljøoppgåver i Sogn har for lite ressursar og fragmentert organisering, fagmiljø er for små og sårbare til å møte framtidige krav. På feltet miljø og naturforvaltning er det til saman 5,5 årsverk i kommunane Vik, Sogndal, Lærdal, Årdal og Luster. Men, oppgåvene er organisert ulikt mellom kommunane og det er varierende kva stillingar kommunane har på fagfelta. Sidan mange av stillingane delvis jobbar med miljøraker, er det i rapporten gitt ein stipulert kostnad på 1 mill kr pr. årsverk, samla 5,5 mill kr (dette inkluderer også klima og naturforvaltning).

Rutinar og malar for forsøplingstilsyn

Luster og Sogndal svarar at dei har eigne skrifteleg rutinar for gjennomføring av tilsyn etter ureiningslova. I tilsynsplan for små avløpsanlegg for Luster¹⁵ går det fram både kvifor kommunen skal føre tilsyn og korleis tilsynet skal gjennomførast. Framdriftsplanen og omfanget av tilsynet med mindre avløpsanlegg har ei risikobasert tilnærming, der det er delt inn i soner etter miljøtilstand i vassførekomstar og nærleik til sårbar natur.

Årdal har også laga eit utkast til skriftleg instruks for å fylgje opp ureiningssaker, men denne er satt på vent til saka om felles tilsynssamarbeid vert avgjort. Utkastet til Årdal viser til Miljødirektoratet sin rettleiar til kommunane om å fylgje opp forsøplingssaker¹⁶. Sjølve

¹⁵ Tilsynsplan for små avløpsanlegg i Luster kommune

¹⁶ Mdir kommuneveileder: [Følgje opp forsøpling](#)

kartlegginga/tilsynet kan utløyast av meldingar om forsøpling, eigeninitierte tilsyn og befaring. Det skal skrivast tilsynsrapport og forhold skal dokumenterast med bilete/flyfoto og skildring av tilsynet og forholdet som er avdekket. Instruksjonen gjev ikkje føringar på kven i kommunen som skal ha ansvar for å gjennomføre tilsyn eller sakshandsaming i tilsynssaka.

2.4. STATUS INTERKOMMUNALT SAMARBEID I SOGN

Kommunane i Sogn har allereie ei svært moden samarbeidskultur med utstrekt bruk av både vertskommunesamarbeid og IKS, noko som legg eit godt grunnlag for å kople på eit felles tilsyn for forsøpling. Høyanger meldte seg ut av Sognrådet (tidlegare Sogn Regionråd) med verknad frå 01.01.2023, men er framleis eigar og med i SIMAS IKS.

I presentasjonen «Sogn kommunalt oppgåvefelleskap»¹⁷ frå Sognaregionen (2025), finn vi ei opprømsing av kommunesamarbeida i regionen fordelt på ulike organisasjonsformer.

Vertskommunesamarbeid (VK) er t.d. vald for Miljøretta helsevern, GIS i Sogn, Innkjøp, 110-Vest mm. Og det er under etablering VK samarbeid om NAV, Barnevern, kulturskule mm. Medan **interkommunalt selskap (IKS)** har kommunane gjennom SIMAS IKS, Sogn Brann og Redning IKS, Alarmsentralen IKS. **Aksjeselskap (AS)** samarbeider kommunane om i t.d. Sognlab AS, Visit Sognefjord AS, Sognekraft/Sygnir, Sogneprodukt AS. **Tenestekjøp og avtalesamarbeid** har dei gjennom personvernombod, byggjetilsyn, kompetanseregion Sogn mm.

På ureiningsområdet samarbeider kommunane gjennom to IKS, Sogn Brann og redning og SIMAS. Desse to er dei mest sannsynlege organisasjonane som kan bidra med rådgjeving, kompetanse og/eller utøving av tilsyn på forsøplingsområdet, dersom dei får ytterlegare delegering av mynde frå kommunane til dette. Vi omtalar derfor desse kommunesamarbeida noko meir inngående under.

Sogn brann og redning IKS (SBR IKS)

Sogn brann og redning IKS er felles brann- og redningsteneste for kommunane Sogndal, Luster og Vik. Dei dekkjer eit areal på i underkant av 5000 km² og 20241 innbyggjarar (pr. 4 kv. 2023) og har til saman 100 tilsette på deltid og heiltid¹⁸.

SBR har ansvar for alle oppgåver (inklusive tilsyn) med heimel i brann- og eksplosjonsvernlova¹⁹ for eigarkommunane Sogndal, Luster og Vik og overtok byggetilsyna for kommunane Vik, Luster, Sogndal, Årdal, Høyanger, Lærdal i juni 2012 (kun Aurland er utanom). Byggetilsynet omfattar også tilsyn med byggavfall. Det er to inspektørar som utfører byggetilsyna og dei har delt kommunane mellom seg. SBR utfører kun tilsyna og skriv tilsynsrapport, sjølv vedtak og vidare oppfølging er det kommunane sjølv som gjer. Tilsynssaker vert registrert og sakshandsama i systemet Elements, som også Sogndal kommune nyttar.

SBR opplyser at dei har om lag 10-15 saker om avfallsbrenning pr. år og gjennomfører 70-80 tilsyn på bygg, men har kapasitet til å gjennomføre fleire tilsyn pr. år.

---

¹⁷ [Sogn kommunalt oppgåvefelleskap](#)

¹⁸ <https://www.sognbrann.no/om-sogn-brann-og-redning-iks.498550.no.html>

¹⁹ <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2002-06-14-20>

Det er utarbeidd eit skriv med varsel om feiing av skorsteinar og bustadtilsyn²⁰ og tilsynet er gebyrfinansiert etter sjølvkost, som vert fakturert frå kvar einskilt kommune, men har like satsar for ulike typar tilsyn for alle eigarkommunane. Det er laga eiga forskrift om gebyr for gjennomføring av feiing og tilsyn for dei tre eigarkommunane, Sogndal, Vik og Luster i 2020²¹.

Dei spelar inn i møte i forprosjektet juni 2025 at det er viktig med avklaring av grenseoppgangen opp mot plan- og bygningsloven. Sogn brann og redning går branntilsyn etter PBL, men det er kommunane som følger opp med vedtak.

SBR er positive til eit felles samarbeid om forsøplingstilsyn. Dei har kapasitet til å gjennomføre fleire tilsyn og ser føre seg ei løysing der SBR gjennomfører tilsynet medan SIMAS IKS kan bidra med fagkunnskap om type avfall, ureining og oppryddingsbehov, samt følgje opp med ressursar til vedtak og oppfølging.

Sogn interkommunale avfallsselskap (SIMAS IKS)

Sogn interkommunale avfallsselskap (SIMAS IKS) vart stifta i 1994, og er eigd av kommunane Aurland, Høyanger, Luster, Lærdal, Sogndal, Vik og Årdal. IKSet har har delegert ansvar for dei lovpålagte oppgåvene til eigarkommunane knytt til innsamling og handtering av hushaldningsavfall og hushaldningsliknande kommunalt næringsavfall. Selskapet har 46 tilsette og samla i 2024 inn 21 918 tonn avfall frå 33 461 innbyggjarar²² eller 16 999 abonnentar. I tråd med §10.1 i selskapsavtalen, består styret av 7 styremedlemmar, der seks styremedlemmer er eksterne og valde av eigarane og ein er tilsettrepresentant, vald av dei tilsette²³. Representantskapet består av 15 representantar frå dei 7 kommunane, i hovudsak ordførarar og varaordførarar frå eigarkommunane. Kvar kommune har 2-3 representantar alt etter folketalet i kommunen.

IKSet driv etter sjølvkostprinsippet og skal ikkje tene pengar på lovpålagt hushaldningsrenovasjon. Inntektsgrunnlaget er styrt av gebyret abonnentane betalar og inntekt frå kommunal næring (skular, barnehagar, kommunehus mm). Simas IKS eig i tillegg 100 % av eit dotterselskap, SIRKLA AS som samlar inn og handterer næringsavfall i konkurranseutsett marknad.

Selskapet driftar si verksemd etter selskapsavtale og ei felle renovasjon- og slamforskrift²⁴ for SIMAS IKS fastsett av kommunestyra i dei sju eigarkommunane. Gjeldande utgåve vart vedteken i 2023/2024. Ei eiga klagenemnd handsamar klager på vedtak gjort av SIMAS IKS med heimel i forskrifta.

SIMAS har i forskrifta fått heimel frå kommunane til å unngå problem med forsøpling knytt til renovasjonsordninga, rundt søppelbeholdarar mm etter §22, punkt 2.

SIMAS sin administrasjon, styre og representantskap har gått inn i arbeidet med dette forprosjektet med det for auge at SIMAS IKS gjerne kan ha ei eller anna rolle i eit nytt felles tilsyn for forsøpling i Sogn.

---

²⁰ Varsel om tilsyn - SBR

²¹ <https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/2020-12-17-3060>

²² [Simas si årsmelding 2024](#)

²³ [Selskapsavtale for SIMAS IKS](#)

²⁴ [Renovasjons- og slamforskrift for SIMAS IKS](#)

Samarbeid mellom kommunane og IKS om forsøpling i dag?

Sogn brann og redning har ein kontaktperson i kommunane dei har dialog med jamleg, men SIMAS IKS har lite eller ingen direkte kontakt med sakshandsamarar på ureiningsfeltet i kommunane. Selskapet kjøper av og til tenester frå kommunane for å rydde opp i forsøpling knytt til renovasjonsordninga (overfylte avfallsdunkar, ulovleg fråstilling av avfall ved dunkane mm). Uavhengig av nytt felles tilsyn eller ei, så bør kommunane ta initiativ til at det etablerast eit fagnettverk eller eit felles møtepunkt mellom fagpersonar i kommunane, SBR og SIMAS for informasjons- og kompetansedeling, og høve til å kunne fange opp forsøplingsaker som fell mellom kommunane og IKSa sine ansvarsområde i dag.

3. ERFARINGAR MED FELLES TILSYN I ANDRE REGIONAR

3.1. BIR

Bergen interkommunale renovasjonsverk (BIR AS) har utført tilsyn med forsøpling på vegne av kommunane Askøy, Bjørnafjorden, Osterøy, Samnanger, Vaksdal og Kvam i ca. 10 år. Tilsynet ligg under BIR hushaldning, men det er BIR AS som har ansvaret for avtalane med kommunane. Selskapet har fått delegert mynde direkte frå kommunestyra etter ureiningslova § 83 andre ledd. Føremålet med samarbeidet har vore å sikre ei kostnadseffektiv og rask oppfølging av saker, reduserer omfanget av forsøpling gjennom planmessige tilsyn, rådgjeving og kampanjar. BIR opererer med eit profesjonalsert sakshandsaming basert på faste retningslinjer/rutinar for befaring/tilsyn²⁵, dokumentasjon og varsling i tråd med forvaltingslova og ureiningslova. BIR har ein kontaktperson i kvar kommune og har 1 stilling som er finansiert av overskot frå næringsrenovasjon. Stillinga er ikkje finansiert av tilsynsgebyr. Kommunane opplever at forsøplingsituasjonen har betra seg etter at BIR overtok ansvaret for forsøplingstilsyn.

Læringspunkt frå BIR modellen:

1. **Tydlege myndigheitsavklaring/delegering**, delegeringsvedtaket spesifiserer nøyaktig kva for paragrafar i ureiningslova som selskapet kan handheve etter ureiningslova, slik som forbod mot forsøpling (§28), pålegg om opprydding (§37) og ilegging av tvangsmulkt (§73).
2. **Avgrensing mot andre myndigheitsområde til kommunane**: BIR har klare rutinar for å skilje saker som fell utanfor deira delegerte myndigheitsområde. T.d. saker om avløp, byggavfall, fyllingar/massedeponering vert sendt til kontaktpersonar i dei respektive kommunane.
3. **Objektiv sakshandsaming og dokumentasjon**: det vert stilt krav om befaring før handsaming av ei sak, forhold skal dokumenterast med bilete og omtale. Det skal vere 2 personar som gjennomfører tilsynet og partane har rett til å delta med vitne.

²⁵ <https://bir.no/media/11643/retningslinjer-for-behandling-av-forurensningssaker.pdf>

4. **Handtering av ukjent ureinar:** ved ureining på annan manns eigedom der ureinar er ukjent, rettast vedtaket mot grunneigar etter ureiningslova §7.
5. **Bruk av tvangsmulkt:** tvangsmulkt varslast normalt samtidig med vedtak om opprydding for å sikre gjennomføring av tiltak. Det er etablert rutinar for oversending av krav til Statens innkrevingsentral dersom fristar ikkje vert haldne.
6. **Standardisering – malar:** for å sikre lik og effektiv behandling av saker har BIR laga eit komplett sett med malar for heile saksgangen – frå varsel om tilsyn til vedtak, varsel om tvangsmulkt, umiddelbar gjennomføring av opprydding og avslutting av tilsynsak.

Svakheiter med BIR sin modell:

1. **Avlastar ikkje kommunane sin administrasjon fullt ut:** Tilsynssamarbeidet i BIR omfattar berre forsøplingssaker, slik at saker som fell under avløp, byggavfall og massedeponering fell utanom det delegerte mandatet. Kommunane må framleis koplust på i slike saker og «særleg kompliserte» forsøplingssaker som jo er dei mest arbeidskrevjande og kompetansekravjande sakene for kommunane.
2. **Tungvindt klagehandsaming:** I BIR modellen er det lagt opp til at representantskapet eller eit klageorgan skal vere klageinstans for myndigheitsutøvinga og vedtak gjort av BIR og vil krevje meir ressursar til dette klageorganet.
3. **Juridisk utfordrande:** Unntaksregelen i ureiningslova §83 krev «særlege forhold» bak delegering av mynde etter ureiningslova. BIR har hatt juristar til å sjå på dette, men har ikkje fått avklaring om gyldigheit (munnleg kommunikasjon BIR).
4. **Habilitet og tillit:** Sjølv om BIR har laga særskilte retningslinjer for handtering av forsøplingstilsyn, er dei likevel eit renovasjonsselskap. Det kan stillast spørsmål til deira økonomiske intensjonar med å gå tilsyn og fatte vedtak, då dette ofte vil medføre at ureinar må levere avfall til BIR som eit renovasjonsselskap, som då vil tene pengar på dette.

BIR-modellen kan viser at det er mogleg å organisere eit profesjonelt fellestilsyn hjå eit IKS med den nødvendige delegeringa av mynde mellom eigarkommunane og IKSet. Men, byggavfall og massedeponering er ikkje inkludert i saksomfanget IKSet har fått delegert mynde for, slik at BIR-modellen avlastar ikkje kommuneøkonomien fullt ut då dei må ha kontaktperson og drive noko sakshandsaming. Sidan klagehandteringa må gjerast av klageorganet til BIR før Statsforvaltaren får klagesaka oversendt til endeleg avgjerd, vil også ressursbruken knytt til klagehandsaming vere noko høgare i eit slik IKS organisering enn ved vanleg kommunal klageordning.

3.2. RIR

Romsdalshalvøya interkommunale renovasjonsselskap (RIR IKS) har ansvaret for hushaldingsrenovasjon i eigarkommunane Aukra, Hustadvika, Gjemnes, Molde og Rauma. Dei har nedfelt i sin selskapsavtale med eigarkommunane²⁶ at dei kan ha høve til å utføre andre forvaltingsoppgåver som t.d. forsøpling og kontroll for medlemskommunane og andre kommunar.

---

²⁶ <https://www.rir.no/uploads/files/Dokumenter/Selskapsavtale-RIR-IKS-2024.pdf>

RIR har nyleg fått ei nyoppretta stilling som juridisk rådgjevar der 30 % av stillinga skal vere dedikert forsøplingssaker. Rådgjevaren i RIR skal jobbe med varsling, men har ikkje mynde til å gjennomføre sjølve befarings/tilsynet. RIR kan fatte vedtak om opprydding, men kan ikkje vedta tvangsmidlar (som tvangsmulkt eller opprydding på eigar sine vegne). Kommunane har delegert mynde etter §37 om opprydding av avfall, så det er ein noko uklar delegering av mynde på forsøplingsområdet. RIR ynskjer å jobbe meir førebyggjande med informasjonskampanjar og ser utfordringar i konflikhtar mellom kva oppgåve/rolle eit renovasjonsselskap skal ha versus det å vere eit forvaltings- og myndigheitsorgan.

Denne modellen støttar det Hold Norge Rent rapporten kallar for ei *sekretariatsrolle*, der eit IKS kan ha for kommunane innan forsøpling, men der det endelege myndigheitsutøvinga ligg att hjå kommunane.

3.3. KAV HALLINGDAL

Kommunalt avløpstilsyn og vassforvatning Hallingdal (KAV Halling) vart oppretta i 2020²⁷, og er ikkje eit forsøplingstilsyn, men driv tilsynsaktivitet innan vatn og avløp. Vi omtalar dei her, fordi i prosessen med forprosjektet har sognekommunane vist til gode erfaringar med dette fellestilsynet og kommunane ynskjer også å etablere eit fellestilsyn med private avløp (Sogn KO, 2025b).

Kav Hallingdal dekkjer eit areal på 5840 km², 20 000 innbyggjarar i eit område med mykje hytter, landbruk og turisme²⁷. KAV Halling er organisert som eit vertskommunesamarbeid mellom kommunane Flå, Nesbyen, Gol, Hemsedal og Ål, der Ål er vald som vertskommune, og kontoret til tilsynet er plassert på Torpomoen.

Grunngjevinga KAV Halling gjev opp for å inngå eit vertskommunesamarbeid etter kommunelova kap 20 og ikkje eit oppgåvefellesskap etter kommunelova kap. 19 eller som eit IKS etter IKS lova²⁸, er at eit vertskommunesamarbeid kan ha delegert mynde til å gjere vedtak etter lovverk, kommunane beheld styringa med prinsipielle saker og gebyrfastsetting og at eit slikt samarbeid kan nyttast for både lovpålagde og ikkje-lovpålagde oppgåver i kommunane.

KAV Halling fører tilsyn og driv sakshandsaming etter ureiningsforskrifta kap 12, 13 og 15 (avløpsanlegg med utslepp mindre enn 2000 pe (personekvivalentar) og utslepp av oljehaldig avløpsvatn, i tillegg til plan og bygningslova (byggesak og avløpsanlegg), lov om kommunale vass og avløpsanlegg (private avløpsanlegg). Dei bistår også kommunane i anna planarbeid, deltek i utarbeiding av høyringssvar på saksfeltet. Dei administrerer kommunal slamtømmeordning og har også vassområdekoordinatoren for Hallingdal vassområde tilknytt seg (vassforskriftsarbeid).

KAV Halling har ikkje heimel frå kommunane til å føre tilsyn etter ureiningslova, og handsamar ikkje ureinings- eller avfallssaker, men det er lærdom å hente frå dette samarbeidet mhp. korleis fagmiljøet er sett saman, organiseringsform som eit vertskommunesamarbeid og at avløpsforvaltning og vassforskriftsarbeid vert sett i samanheng.

²⁷ <https://www.vannportalen.no/globalassets/vannportalen/vannregioner/vestland/vassomrade/indre-sogn/dokument/mote-faggruppete-avlop/juni-2022/kav-hallingdal-presentasjon.pdf>

²⁸ <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-01-29-6>

Status pr. 01.05.2022 er at dei har ein leiar som har ei delvis leiarstilling og delvis sakshandsaming, har 4 stillingar for tilsyn og saksbehandling og har vassområdekoordinator i 50 % stilling.

Utfordringar med samarbeidet som vert nemnd: tid til opplæring og samkøying av rutinar, sikre tilsette med oppdatert fagkunnskap, leiar bør ha fagkunnskap, tek tid å endre praksis i kommunar, politikarar ser ulike på korleis ting skal gjennomførast, få likt gebyr i kvar enkelt kommune, tolking av lovverk.

Positive erfaringar med samarbeidet er robust fagmiljø, lettare å rekruttere fagfolk og få dei til å bli, tryggare saksbehandling der det er økonomiske konsekvensar for eigar, få distanse til kommunal drift, sikrar likehandsaming, større fokus på tilsyn og oppfølging, fått rydda opp i spreidd avløpsanlegg, ikkje så sårbart ved ferieavvikling og fråvær.

4. FORSLAG TIL ORGANISERING AV NYTT FELLESTILSYN

4.1. ORGANISASJONSMODELL

Eit sentralt punkt i vurderinga av organisasjonsmodell for eit felles forsøplingstilsyn, er det viktige demokratiske og juridiske skiljet mellom kommunen som tenesteutøvar og som offentlig myndigheit. Etter alminneleg forvaltningsrett kan ikkje myndigheit til å gjere inngripande vedtak utøvast av eit sjølvstendig rettssubjekt/selskap på vegne av kommunen utan særskild lovheimel (sjå kap 1.3).

Tilsyn etter ureiningslova §48 inneber jo utøving av offentlig myndigheit, rett til å krevje tilgang til privat eigedom, gjere vedtak om pålegg og illeggje sanksjonar som tvangsmulkt. Slik maktutøving er eit inngrep i innbyggjarar sitt rettsvern og er etter lova lagt til ureiningsmyndigheita som enten er kommunen, Statsforvaltaren eller Miljødirektoratet og kan berre etter *særskilte* vurderingar overførast til eit IKS/AS etter ureiningslova §83.

Rettsgrunnlaget er difor annleis for tilsyn etter ureiningslova enn for byggetilsyna etter PBL kap. 25 eller branntilsyn etter brann- og eksplosjonsvernlova/brannforskrifter. Dette fordi det er gitt spesifikke heimlar både i PBL og brannlova om at tilsynet kan delegerast vekk enten til andre kommunar, instansar eller IKS.

Vi har i tabell 2. vald å samanlikne ulike modellar for kommunalt samarbeid som både rettleiar til KS gi rom for, samt andre samarbeidsformer som nemnt i kommunelova.

Tabell 2: samanlikning mellom ulike interkommunale samarbeidsformer for felles forsøplingstilsyn

Modell	Fordelar	Ulemper	Passar for Sogn?
Vertskommune -samarbeid (VKS) etter kommunelova kap.20	<ul style="list-style-type: none"> - Enkel etablering - låge adm.kostnader - Enkelt med juridisk delegert mynde frå kommunane - Ingen habilitetskonflikt (skilt frå renovasjon) - beheld politisk styring	<ul style="list-style-type: none"> - Vertskommunen får meir personalansvar - Mistar noko lokalkunnskap i saker - Mistar saker pga. andre kommunale synfaringar - Krev felles fagsystem i alle kommunar	Ja, den mest effektive modellen for å utøve mynde med låg kostnad

	<ul style="list-style-type: none"> - treng ikkje ha eige klageorgan (SF er klageinstans) - full administrativ avlasting mogleg på fleire fagfelt (avløp, forsøpling) 		
Full delegering av mynde til eit IKS (t.d. SIMAS IKS eller SBR)	<ul style="list-style-type: none"> - Samlar spisskompetanse på tvers av kommunegrenser - IKSet fattar enkeltvedtak mm. 	<ul style="list-style-type: none"> - Krev delegert tilsynsmyndigheit etter ureiningslova hjå alle kommunane - Risiko for formalfeil i delegasjon av mynde. - Krev eige avtaleverk og meir adm. med eige styre/rep.skap/ klageorgan 	Tja, men tungvindt prosess for 1-2 felles årsverk???
Sekretariatstøtte av IKS til kommunane/vertskommune	<ul style="list-style-type: none"> - IKSet førebur saker og utkast til vedtak men kommunen/vertskommunen signerer - 	<ul style="list-style-type: none"> - Avlastar kommunen noko, men kommunane må framleis ha fagkompetanse og kapasitet til å vurdere vedtaka formelt 	JA, som støttefunksjon til VKS?
Informasjonsutveksling frå IKS til kommunane/vertskommune	<ul style="list-style-type: none"> - Alle gode krefter som er ute i feltet samarbeider om å ha fokus på forsøpling, melder avvik - Enkelt å etablere el. fungerer OK slik i dag men bør formaliserast i avtalar 	<ul style="list-style-type: none"> - Inga reell avlasting av kommunane si sakshandsaming - Lågt ambisjonsnivå 	Ja, men det er lite samarbeid mellom SBR, SIMAS og kommunane pr. i dag
Oppgåvefelleskap etter kommunelova kap. 19	<ul style="list-style-type: none"> - Enkelt å etablere for kunnskapsdeling og felles malar - Samarbeid utan delegasjon av mynde 	<ul style="list-style-type: none"> - Kan ikkje fatte juridisk bindande enkeltvedtak etter ureiningslova på vegne av kommunane - Kvar kommune må gjere all sakshandsaming sjølv. 	Nei, løyser ikkje behov for operativt tilsyn som kan handle på vegne av kommunane

Etter ei samla vurdering av lovverk, rettleiing frå ulike aktørar og erfaringar frå andre fellestilsyn i regionar rundt oss, bør eit nytt felles tilsyn i forsøplingsaker organiserast etter ein vertskommunemodell. Denne samarbeidsforma står fram som den mest eigna organisasjonsforma då den sikrar full administrativ avlasting for deltakarkommunane på tvers av fagfeltet ureining/forsøpling. Og som sikrar tryggast juridisk delegering av mynde på ureiningsområdet. Vår vurdering er heilt i tråd med NIVI-notatet frå Sogn KO og KD sin rettleiar.

Ein vertskommune er framleis ein kommune etter forvaltingslova, kommunelova og ureiningslova og dermed er det juridiske delegeringa av mynde uproblematisk mellom deltakarkommunar og vertskommunen. Dette gjer at kommuneadministrasjonen i kvar kommune t.d. innan teknisk, landbruk, plan og forvaltning el. kan frigjere litt kapasitet, då vertskommunen overtek det totale ansvaret for tilsynet og sakshandsaminga av sakene inklusive sanksjonar. Vertskommunen kan ha sakshandsamarar som kan jobbe med tilsyn og oppfølging i heile stillingar noko som vil profesjonalisere tilsynsaktiviteten og sikre likebehandling i liknande saker i ulike kommunar. Ein vertskommunemodell vil også sikre tilstrekkeleg avstand til enkelt individ.

Modellar med vertskommune er velprøvd gjennom kommunelova kap 20. Ved å samle myndigheita i ein vertskommune unngår ein habilitetsutfordringar som kan oppstå om eit kommersielt renovasjonsselskap som SIMAS IKS skal føre tilsyn med sine eigne kundar. SIRKLA

AS (datterselskap til SIMAS IKS) har også overteke slamsugeselskapet Ingmar Fimreite AS. Dersom det nye felles tilsynet i Sogn også skal omfatte avløpstilsyn, vil SIMAS AS også kunne hamne kome i habilitetskonfliktar i slamtømming/avløpssaker.

Ein vertskommunemodell utelet ikkje at vertskommunen kan kjøpe enkelte tenester frå SIMAS IKS eller SBR. Men, grenseoppgangen her må gjerast i samsvar med råda gitt i rettleiaren til Hold Norge Rent og KD sin rettleiar for interkommunalt samarbeid etter kommunelova (KD, 2018), og allmenne reglar for offentlege innkjøp.

Felles tilsyn for forsøpling og private avløpsanlegg?

I kartlegginga har det også kome fram synspunkt frå fleire kommunar om at eit felles forsøplingstilsyn også bør omfatte tilsyn med avløpsanlegg. Parallelt med dette utgreiingsarbeidet, som er vedteke av sognekommunane og eigarar av SIMAS IKS, har Sogn KO nyleg gjort vedtak om å etablere eit felles tilsyn med avløpssaker i vedtak av 09.12.2025, sak 10 samarbeid om miljø, ureining og tilsyn av private avløp.

SIMAS IKS har i dag tømming av private avløpsanlegg hjå eigarkommunane og dette omfattar tilsaman 6 040 avløpsanlegg, som fordeler seg på 326 tankar i Aurland, 1 593 tankar i Sogndal, 1 212 tankar i Vik, 725 tankar i Høyanger, 655 tankar i Lærdal, 1 324 tankar i Luster og 205 tankar i Årdal. Mange av avløpsanlegga i kommunane er av eldre dato, og det vart observert og sendt inn avviksmeldingar til kommunane for 109 anlegg i 2025 (Kjelde: NORVA).

Vårt råd er at Sogn KO bør vurdere å slå saman saksfelte og etablere eit felles tilsyn som omfattar både forsøplingssaker som er utgreidd i denne rapporten med tilsyn med private avløpsanlegg for å få best mogleg ressursbesparing og eit sterkt samla fagmiljø i ein vertskommune.

I det vidare arbeidet, er det også viktig å avklare kva for kommunar som skal inngå i det interkommunale samarbeidet om forsøpling og private avløp. I denne rapporten har vi gått ut frå SIMAS IKS sine eigarkommunar som også omfattar Høyanger og Aurland. I Sogn KO sine utgreiingar om *Plan i Sogn* er desse to siste kommunane ikkje med i kartlegginga om det interkommunalt samarbeidet på plan og miljøområdet.

5. FINANSIERING OG RESSURSBEHOV

5.1. BEHOV FOR BEMANNING

Mandatet til denne utgreiinga var å sjå på felles forsøplingstilsyn hjå eigarkommunane til SIMAS IKS. Det er parallelt med dette arbeidet satt i gang eit arbeid med å utgreie eit fellestilsyn i Sogn på private avløpsanlegg. Eit felles tilsyn for både forsøplingssaker og private avløpsanlegg vil ha best utnytting av personalressursar og vil bli ei solid faggruppe som kjem alle samarbeidskommunane til gode. Då ressursbehovet til tilsynet er avhengig av kva forvaltingsoppgåver politikarane i Sogn vedtek at det ei skal ha ansvar for, skisserer vi her to alternative løysingar politikarane kan gjere sine vurderingar ut frå.

Alternativ 1: Berre forsøplingstilsyn

For å vurdere bemanningsbehovet i eit felles miljøtilsyn for *forsøpling* i dei sju sognekommunane, tek vi utgangspunkt i dagens ressursbruk og det faktiske aktivitetsnivået som vert rapportert i undersøkinga (sjå tabell 1) og i Sogn KO sine utgreiingar.

Vi tek omsyn til geografi og reisetid mellom kommunane og at det er anbefalt å vere 2 personar ute på tilsyna, så finn vi at ca. **2-3 årsverk** kan dekkje behovet for saksbehandling og synfaring av rundt 100 innmeldte saker pr. år i tillegg til å ha litt tid til proaktivt arbeid, informasjonsarbeid og oppsøkande eigeninitiert tilsynsaktivitet.

Alternativ 2: Kombinert tilsyn av forsøpling og private avløpsanlegg

Ved å kople tilsyn av både avløpssaker og forsøplingssaker vil saksgrunnlaget auke monaleg. Vi legg her til grunn at det er over 6 000 private avløpsanlegg i dei sju eigarkommunane til SIMAS IKS, og rundt 100 forsøplingstilsyn pr. år. Det må lagast ein plan for avløpstilsyna som er risikobasert, der t.d. alder på anlegget, nærleik til vatn eller anna sårbar natur mm. kan spele inn på kor ofte anlegget bør kontrollerast. I følge Miljødirektoratet bør ikkje anlegg etter kap 12 i ureiningsforskrifta kontrollerast sjeldnare enn kvart 6 år²⁹. Men, tilsynsaksjonar gjennomført av Statsforvaltaren ovanfor kommunane dei siste åra, viser at tre av fire kommunar ikkje gjennomfører systematisk tilsyn med mindre avløpsanlegg³⁰. Vi går difor ut frå eit meir konservativt anslag om ein tilsynsfrekvens på 10 år pr. anlegg, slik at fellestilsynet må klare å kontrollere ca. 600 anlegg årleg. Om vi går ut frå at ein del kontrollar kan gjennomførast som skrivebordstilsyn (krevje dokumentasjon på alder, vedlikehald, tømning mm) så reknar vi inn at kvart årsverk kan klare å kontrollere rundt 150 anlegg pr. år. Eit felles tilsyn som skal handtere både forsøplingssaker og avløpstilsyn vil då trenge ca. **4-5 årsverk**. Dette er omlag på nivå med ressursbruken kommunane brukar i dag, då det vert oppgjeve at 5,5 årsverk jobbar med desse og tilgrensande saksfelt i kommuneadministrasjonane (Sogn KO, 2025a).

I begge alternativa kan kommunane ta med seg at SBR melder om ledig kapasitet for å gjennomføre fleire tilsyn pr. år og det nye felles tilsynet for avløp og forsøpling bør sjå om ledig kapasitet hjå SBR kan utnyttast ved innkjøp av teneste om praktisk gjennomføring av sjølve tilsynet i felt frå selskapet. Tømning av slam frå avløpsanlegga vert gjort av Norva på oppdrag frå SIMAS IKS, og avviksmeldingar ved tømning vert viktig å inkludere inn i fellestilsynet og risikovurderingar som må gjerast ved planlegging av tilsynet. Her er det viktig å presisere at fellestilsynet er den som sit med ansvar for sjølve myndigheitsutøvinga og at SIMAS IKS og SBR IKS berre kan bistå med befaring og tekniske/faglege vurderingar på vegne av fellestilsynet.

5.2. FINANSIERINGSMODELL

Ureiningslova §52a gjev Statsforvaltaren og Miljødirektoratet høve til å krevje gebyr for si saksbehandling og tilsyn med verksemder med utsleppsløyve. Kommunen har dessverre ikkje slik heimel til å krevje gebyr for å dekkje kostnadene ved kontroll og tilsyn i forsøplingssaker. Slik at tilsyn med forsøpling må finansierast over kommunen sine frie skattemidlar eller rammetilskotet og ikkje gjennom gebyr.

---

²⁹ [Veileder: Tilsyn med utslipp mindre enn 50 pe \(kap 12\)](#)

³⁰ [Miljødirektoratet: Kommunene fører ikke tilsyn med mindre avløpsanlegg](#)

Men, då avløpsforvaltninga i kommunane skal skje til sjølvkost, vil dette også omfatte tilsyn og kontroll etter ureiningslova § 52a av private avløpsanlegg. Slik at alternativ 2 (felles tilsyn med forsøpling og avløp) i kap 5.1 har høve til å finansiere dei årsverka som driv med tilsyn av private avløpsanlegg over avløpsgebyret, samt ein rettvís del av dei faste kostnadene fellestilsynet vil ha med bil, kontor, utstyr, IT mm.. Slik at eit felles miljøtilsyn for Sogn kan finansierast gjennom ein kombinasjon av gebyrinntekter frå avløpstilsynet og fordeling av restkostnader mellom deltakarkommunane. Denne kostnadsdelinga er vanleg å fordele etter mengde private avløpsanlegg/tilsynsobjekt og innbyggjartal.

Her må kommunane sjå til at dersom avløpsgebyret innbyggjarane betalar også skal dekke kostnader med tilsyn av mindre avløpsanlegg, at dette gebyret vert overført til det felles tilsynet i vertskommunen. Då berre Høyanger har forskrift for å krevje gebyr i ureiningstilsyn pr. i dag må kommunane i Sogn fastsetje nye gebyrforskrifter ved etablering av fellestilsynet.

Ressursbruken pr i dag, stipulerast av Sogn KO til å vere 5,5 mill kroner for 5,5 årsverk. Vi er ikkje kjent med korleis dette beløpet fordeler seg mellom gebyrinntekter etter sjølvkost på avløp og kva som er kostnader kommunane dekkjer over rammetilskottet/skatteinntekter. Det må vidare utgreiingsarbeid i Sogn KO avklare.

Mogleg medfinansiering frå SIMAS IKS?

Kommunane i Sogn kan velje å gå for full delegering av tilsynsmynde i forsøplingsaker og leggje fellestilsynet til SIMAS IKS etter modell frå BIR. Renovasjonsselskapet kan også tilleggest ei rådgjevande rolle mot vertskommunen for fellestilsynet etter modell frå RIR. I begge tilfella er det mogleg at nokon av kostnadene SIMAS IKS har i denne samanheng kan dekkast av eit eventuelt overskot på næringsrenovasjon i selskapet. I BIR finansierer eigarkommunane sitt fellestilsyn delvis med overskot på handtering av næringsavfall i selskapet. Dersom politikarane i sognekommunane går for ei slik løysing, vil i så fall ei slik disponering av overskot på næringsinntekter til SIMAS IKS forankrast med vedtak i styret og representantskapet til selskapet, og vil også avhenge av kven av eigarkommunane som inngår i det nye fellestilsynet.

6. Vurdering av gevinstar ved felles tilsyn

6.1. MILJØMESSIGE GEVINSTAR

Eit felles miljøtilsyn i Sogn innan avløp og forsøpling vil gje betydelege miljømessige gevinstar ved å få til ein meir profesjonell og risikobasert kontroll med ureining som i dag vert lite prioritert i kommunane. Ved å koordinere tilsyn med avløp og forsøpling, kan ein systematisk redusere utslepp av nærings salt og miljøgifter til Sognefjorden og lokale vassdrag, samtidig vil ein førebyggje ulovleg brenning av plast og anna avfall.

Vi vil få ei heilskapleg forvaltning av miljøkrav ved at regelverket vert likt tolka og handheva i heile sogneregionen. Det vil bli føreseieleg og ei rettferdig praksis for sanksjonar ovanfor miljøsyndarar på tvers av kommunegrensene.

Spesialisert fagkompetanse i eit fellestilsyn vil gjere det mogleg å fylgje opp komplekse saker som ulovleg massedeponi som krev djupare juridisk og teknisk innsikt. Dersom

vertskommunemodellen vert vald slepp enkeltkommunar å behalde egne ressursar som må kontrollere at sjølve vedtaket er gyldig og i tråd med miljøregelverket.

Myndigheitsutøving etter ureiningslova krev høg fagleg kompetanse og det er ofte behov for tverrfaglege vurderingar av forholdet mellom ulike kommunale etatar. Kommunane er svært sentrale i forhold til å kunne sjå forsøplingssaker i samanheng med anna regelverk og sektoransvar som dei har som lokal plan og byggemyndigheit, landbruksforvaltning, vassforvaltning og avløp. Til dømes kan ei forsøplingssak eller ulovleg brenning av landbruksplast (næringsavfall) medføre ureining til luft, grunn og vassdrag som kan krevje oppfølging frå kommunen pga. deira myndigheit og ansvar heimla i mange ulike regelverk:

1. Ureiningslova §7, §28, §32, §37, §48, §51a, §73 – forsøpling/ulovleg avfallshandtering
2. Ureiningsforskrifta kap. 2³¹ jf. ureiningslova §51a - registrering av ureina grunn i Grunnforurensning og Matrikkelen
3. Forskrift om produksjonstilskot og avløysartilskot i jordbruket §11 – avkorting av driftstilskot ved regelverksbrot: «*Dersom foretaket uaktsomt eller forsettlig driver eller har drevet sin virksomhet i strid med annet regelverk for jordbruksvirksomhet, kan hele eller deler av det samlede tilskuddet som tilfaller foretaket avkortes.*»
4. Følgje opp generelt tiltak og brannførebygging etter brann- og eksplosjonsvernlova §10 og forskrift om brannførebygging §3 (forbod mot open eld i nærleik av skog og i utmark 15.april- 15.sep), og handheve lokal forskrift om opa brenning og brenning i småomnar
5. Følgje opp utslepp av røyk og ureining til luft: ureiningslova §7, ureiningsforskrifta kap. 7 lokal luftkvalitet, Folkehelselova, og forskrift om miljøretta helsevern.

I dei fleste kommunar vil dei ulike regelverka i punkta 1-5 ovafor bli handheva av ulike fagetatar (teknisk, plan, landbruk, helse) eller av ulike sakshandsamarar i same etat med sine ansvarsområde. Det kan verte vanskeleg å få belyst sakene godt nok, fordi dei stiller særleg krav til god juridisk kompetanse innan miljøregelverket og samarbeid på tvers av fagkompetanse og fagetatar. Eit fellestilsyn i ein vertskommune vil ha naturleg tilgang på alle dei andre fagavdelingane i vertskommunen og slik fange opp om saker må handterast på tvers av lovverk.

6.2. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE GEVINSTAR

Ved å etablere eit felles tilsyn med ansvar for både forsøplingssaker og avløpssaker så treng tilsynet ca. 4-5 sentrale stillingar i ein vertskommunemodell. Alle årsverk som arbeider med avløpssaker vil kunne finansierast av sjølvkost/gebyrfinansiering. Dei samarbeidande kommunane frigjer kapasitet hjå sine saksbehandlarar som har mange ulike arbeidsoppgåver i dei sju kommunane. Det vil også redusere behovet for øyremerkte ressursar og timebruk til forvaltingsoppgåver om forsøpling og avløpstilsyn i samarbeidskommunane, spare lønskostnader, reisekostnader med tilsynet og HR/administrative ressursar i dei kommunane som ikkje er vertskommune for tilsynet.

Eit felles tilsyn vil også ha stordriftsfordelar og eit robust fagmiljø som er dedikert til fagområda forsøpling og avløp og vert profesjonelle i tilsynsrolla. Kjøper fellestilsynet/vertskommunen tenester hjå SBR eller SIMAS IKS kan dei dele kostnader til bilar, verneutstyr, fagsystem, kontorlokale mm.

³¹ <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2004-06-01-931/kap2>

7. KONKLUSJON OG TILRÅDING

Basert på kartlegginga av dagen situasjon, det komplekse regelverket og erfaringar innhenta frå tilsvarande samarbeid i andre regionar, vert det tilrådd å gå vidare med å etablere eit felles miljøtilsyn i Sogn, med ansvar for å gjennomføre tilsyn og saksbehandling for forsøplingssaker og ulovleg avfallshandtering etter ureiningslova. Vi anbefalar også at dette fellestilsynet får ansvar og mynde av kommunane til å gjennomføre tilsyn i avløpssaker.

Prosjektet tilrår at tilsynssamarbeidet vert organisert som eit vertskommunesamarbeid med administrativt vertskap etter kommunelova kap. 20. Dette er ikkje til hinder for at vertskommunen kan søkje samarbeid med, eller kjøpe tenester hjå SIMAS IKS eller SBR for å best mogleg utnytte t.d. fagkunnskap om avfall og handtering av avfall hjå SIMAS IKS og ledig tilsynskapasitet hjå SBR. Men, slike innkjøp må fylgje vanlege innskjøpsreglar for kommunane, då dette fell utanfor eineretten desse to selskapa har pr. i dag.

REFERANSAR

Andersen, N.U, Fagerheim, A., Hesselberg, M., Mo, M. (2024): Veileder for oppfølging av forsøplingssaker, Hold Norge Rent, Avfall Norge, Handelens Miljøfond.

<https://holdnorerent.no/content/uploads/2024/12/2024-Veileder-forsoplingssaker-samarbeid-mellom-kommune-og-renovasjonsselskap.pdf>

Kommunal- og distriktsdepartementet, 2018: Veileder om interkommunalt samarbeid etter reglene i kommuneloven

<https://www.regjeringen.no/contentassets/866a6055967f4f82958407f9399a1c50/no/pdfs/veileder-interkommunalt-samarbeid.pdf>

Oslo Economics, 2022: Hvordan kommuner jobber for å få til velfungerende interkommunale samarbeid, Rapport nr. 20222/98,

<https://www.regjeringen.no/contentassets/6ac0822eeba34249b26bc0f414b61bb6/endelig-rapport.-hvordan-kommuner-jobber-for-a-fa-til-velfungeren-l167323.pdf>

Sogn KO, 2025a: «Plan i Sogn» - kartlegging av fakta, Lærdal kommune, Luster kommune, Årdal kommune, Vik kommune, Sogndal kommune. Publisert 07.11.2025.

Sogn KO, 2025b: Protokoll styremøte 11-24 i Sogn KO, 09.12.2025.

Spørjeskjema, munnleg kommunikasjon og referat frå møter med kommunane